Лелече. Так називається наше село. Його єдина вулиця простяглася вздовж узлісся Чорного бору, а з протилежного боку двори упираються в болото. Щоправда, болота як такого вже немає. Висушили його кілька років тому. Тепер на цьому місці овочі вирощують.

Час від часу до нас спеціалісти-меліоратори навідуються, нещодавно навіть професор приїздив. Довго полями ходив з колгоспним начальством, м'яв навіщось ґрунт у руках, заглядав у дренажні труби, придивлявся до води в каналах...

Обідав Сисой Олександрович, гак звали професора, у нас. Його мій тато, колгоспний агроном, запросив. Зблизька професор видався мені звичайнісінькою людиною. Схожий навіть на нашого вчителя біології Володимира Петровича. Такий же сухорлявий, розсудливий. За обідом дорослі вели розмову про колгоспні справи, радилися з Сисоєм Олександровичем, як провадити польові роботи, а я тихенько сидів у своїй кімнаті й вслухався у мудрі професорські слова. Підслуховувати, знав я, негарно, однак тут випадок винятковий — коли ще я професора почую!

— А лелеки так до вас і не повернулися? — раптом запитав Сисой Олександрович.

— Тільки й залишилися в назві села,— сумно одказав голова колгоспу Михайло Пантелійович.— Напевно, техніки злякалися, як ми болото висушували. Два роки гуркіт стояв невмовкаючий.

— Тепер їх якось принадити треба,— замислився Сисой Олександрович.— Прилаштуйте на деревах колеса, пора уже вздовж крайніх каналів верби посадити — це створюватиме гарний мікроклімат, і вітри не так гулятимуть. А щоб канали не заростали, пустіть білого амура. Дуже корисна риба...

Навесні за кожним класом закріпили ділянку каналу, і ми посадили верби. Слово "посадили", правда, тут зовсім не підходить, правильніше — "повтикали", бо ми справді втикали в землю вербові-кілки. Яке ж було наше здивування, коли на тих кілках з'явилися бруньки, а з них невдовзі потяглися навстріч сонцю ясно-зелені гілочки. Білий амур зробив своє — немовби бритвою позрізав зарості рогози, очерету, болотяної всячини. У каналах стало чисто, навіть дно видно.

Білого амура не впустили тільки в кар'єр, що біля дороги. Широкий він і глибокий — справжнісіньке тобі озеро. Правління колгоспу віддало його нам — купатися, карасів ловити. Петькові навіть набридло їх тягати, і він передав вудочку мені. Досі я ще ніколи не ловив риби, тому й боявся, що не зумію. Та побоювання виявилися марними: тільки встигав наживу міняти. Одне погано — були ті карасі надто дрібні...

За цим заняттям застав нас голова колгоспу. Я думав, що похвалить (де ще таких майстерних рибалок побачиш!), але Михайло Пантелійович насупився:

— Так, хлопці, не годиться,— промовив, зважуючи на долоні дрібненького карасика.— Дайте їм хоча б трохи підрости. Наступного року вони вже значно більші будуть. Ось тоді й ловіть!

...Цієї весни ми не могли дочекатися, поки лід з кар'єру зійде. Так уже кортіло до карасиків добратися. Придбали жилку, гачки. Вудлища в кожного й куповані — триколійні, і саморобні — з дубців ліщини наробили. А лід не тане. Така погода видалася: жодного дощу, сонце лише іноді виглядає з-за свинцевих хмар.

Сьогодні враз потепліло. До школи йшли в сорочках, хоч удома, звичайно, наполягали, щоб без піджаків і за поріг не потикалися. На перерві, як у футбол грали, познімали й сорочки. Босі м'яч ганяли. Красота! Так до класу не хотілося йти. Та чи від того дзвоника сховаєшся...

Мав бути урок зоології. Чекаємо Володимира Петровича п'ять хвилин, потім іще п'ять, а він не йде. Петько вже пропозицію подає, щоб на подвір'я виходити, аж тут до класу заходить схвильований Володимир Петрович.

— Лелеки прилетіли! — радісно гукає.

— Де? — кидаємося до вікна.

— На болоті,— усміхається вчитель.— Знаєте, де лінія електропередач? Так вони на одному з стовпів гніздо мостять.

— А в село чого ж не летять? — чудується Петько.— Дідусь їм колесо на дереві приготував!

— Ближче до води хочуть! — трохи непевно сказав Володимир Петрович.

Учитель поглянув на годинник, а тоді махнув рукою й повів нас до болота. Прихопили ми також кілька біноклів щоб, не лякаючи лелек, здалеку на них подивитися.

Лелеки вже принесли на вершину стовпа кілька гілок. Це буде основа гнізда — здогадалися ми. Та що це? Подув вітер, і гілки попадали. Лелеки знову поклали їх на вершину стовпа. Вітер знову здув...

— Біда,— пополотнів Володимир Петрович.— Не триматимуться ті гілки, надто стовп угорі вузький. Набридне лелекам така робота, й полетять вони геть. Як бути?

— А може, вони сядуть тоді на наше колесо? — зрадів Петько.

— Думаєш, лелеки раніше не бачили вашого колеса? їм зверху все видно, та вони чомусь не схотіли гніздитися на вашому обійсті! — заперечив товаришеві Гнат Майстренко.

Володимир Петрович вислухав хлопців, а тоді рішуче промовив до Петька:

— Гайда додому, нехай дідусь зніме з дерева те колесо й несе його швиденько сюди, а я попрошу колгоспних електриків, щоб вони закріпили колесо на стовпі.

Не минуло й години, як електрик Іван Білька міцно прикрутив колесо до вершини стовпа.

Лелеки здалеку спостерігали за тією процедурою і, тільки-но люди відійшли од стовпа, змахнули крильми й сіли на колесо. Походили по ньому, потупцювали, перевірили, чи надійна буде основа, й почали носити туди гілля.

Володимир Петрович зітхнув з полегшенням.

— Отепер лелеки наші! — І повів нас до школи.

Про приліт птахів дізналося все село. Багато для того Петько зробив. Кожному стрічному повідомляв, на чиєму колесі лелеки гніздо мостять. На птахів хотіли подивитися і великі й малі. Та не всі розуміли, на жаль, що близько підходити до птахів не можна...

І ось тоді хлопці із "зеленого патруля" варту виставили.

Чатували біля колишнього болота увесь день.

Несподівано до села завітав Сисой Олександрович. Довго спостерігав за лелеками.

— Уже й пташенят висиджують! — задоволено сказав.— Повернення лелек — добра ознака. Не спускайте їх з очей, може, допомога яка знадобиться — не проґавте!

Дуже кортіло дізнатися, скільки яєць лежить у гнізді! Та як туди заглянеш? Якби лелеки змостили гніздо на Петьковому обійсті, то там із сусіднього дерева можна було б підгледіти. А тут? На стовп не залізеш. Напис на ньому грізний: "Не лізь — уб'є". Ще й череп з кістками навперехрест!

Та одного разу притягнув Петько велику садову драбину.

— Ану, допоможи,— гукнув мені.— Зараз усі лелечі секрети розкриємо! — засміявся.

Тут Гнат нагодився.

— Злазь,— гнівно вигукнув до Петька, який уже добирався з біноклем до вершини драбини.— Ти що, не читав у газеті, як один зоолог недавно дозволив репортерові сфотографувати гніздо рідкісного птаха — орлана-мавпоїда? Знаєш, чим усе це скінчилося? Орлиця злякалася й роздавила єдине яйце. А тих орланів настільки мало, що їх до Червоної книги занесли. Хочеш, щоб і з нашими лелеками це сталося? Злазь!

Після від'їзду професора Володимир Петрович поновив чергування біля лелечого гнізда "зеленого патруля". Ми не просто сиділи в кушах, а вели підрахунки й занотовували до щоденника, скільки разів лелеки з гнізда знімаються, з чим додому повертаються...

Лелеки висиджували яйця поперемінно. Самець частіше сидів удень, а лелечиха — вночі. Та ось вивелися лелеченята. Ми одразу їх помітили: трійко біленьких пташенят. Якби не довгі червоненькі дзьобики, нізащо б не подумав, що це діти гарних чорно-білих лелек. Життя у дорослих птахів одразу змінилося. Вони стали навперемінки літати за кормом не лише для себе, а й для пташенят. То жабу принесуть, то ящірку, то мишу, комах якихось. Лелечата ж виявилися добрячими їдцями...

Цікаво було спостерігати за птахами, якби не спека. З весни жодного дощу. Дихати нічим. Та нам хоч під дерево сховатися можна, а як ото лелекам? Стоять бідолашні в гнізді, крила порозпускали, а пташенята в тіні під ними дзьобики розкривають...

Ми зібралися в кабінеті зоології, де Володимир Петрович переглядав наші спостереження.

— Що ж воно виходить,— стурбовано вчитувався в записи.— Пташенята дорослішають, їм треба їсти більше, а за останні три дні батьки принесли до гнізда набагато менше здобичі, аніж раніше. Ходімо до лелек!

Довго спостерігали в бінокль за птахами. І що помітили: досить часто лелеки поверталися додому без їжі для пташенят.

— Жара загнала їхню поживу у такі закутки, звідки її лелекам не дістати! — збагнув Володимир Петрович.— Птахам, найперше молодим, загрожує голодна смерть!

— І тоді вже ніколи у Лелечому не буде лелек! — сумно сказав Петько.— Навіщо ж дідусь іще одне колесо на дереві причепив? Думали, наступної весни молоді лелеки до нас прилетять...

Замислився Володимир Петрович, а тоді сказав:

— Виручати треба лелек, адже такої спеки, кажуть, півстоліття не було. Ходімо ловити жаб. Хіба мало їх у каналах, особливо у нашому кар'єрі!

Жаб ми наловили швидко. Поклали їх поблизу стовпа на відкритому місці й відійшли. Гадали, що лелеки накинуться на їжу, проте вони не виявляли до нашої здобичі аніякісінького інтересу. А жаби швиденько в траву поховалися.

Почали ми радитися, як далі бути. Радимося, а самі в біноклі дивимось. Дорослі лелеки, як і раніше, журяться, а малі дзьоби розтуляють. їсти, бідолахи, просять. Не витримало, напевно, батьківське серце — знову подалися лелеки на болото, цього разу до нашого кар'єру. Невдовзі самець приніс у дзьобі... рибу. Снулу, мабуть, знайшов. Мить — і вона зникла у роті найпроворнішого пташеняти.

— Виходить, лелекам риба до вподоби! — зрадів Володимир Петрович.— Тільки як її в гніздо доставити?

— А що як знову до електриків звернутися? — подав ідею Гнат.

...Карасі ловилися мляво, однак ми виявили найвищу рибальську майстерність (ось коли в пригоді стало спорядження!) й швидко наловили їх з піввідра. А тут і Іван Білька прийшов.

— Михайло Пантелійович закріпив мене за лелечим стовпом,— усміхнувся. Набрав риби в кишені спецівки й поліз до гнізда.

Птахи так охляли, що навіть не заклекотали, побачивши коло себе людину. Тільки й того, що перейшли на протилежний бік. Іван витяг з кишені карасика і майже силоміць всунув його в рот найближчому лелечаті. Воно одразу ж його проковтнуло. Так електрик нагодував пташенят, а тоді взявся й за дорослих. Та скільки не манив їх рибою,

вони її не брали. Тільки крильми злякано махали. Зрештою Іван виклав рибу в гніздо й почав спускатися вниз.

— їдять,— вигукнув Петько й одразу ж дістав потиличника од Гната.

— Чого кричиш? — розсердився той.— Іще налякаєш. Ходімо краще рибу ловити!

Майже місяць годували ми лелек. Дрібну рибу вони хапали цілою, а більшу давали їм шматочками. Невдовзі пішли дощі. Одного разу поліз Іван з кормом до лелек, а вони відмовилися його брати. Дорослі лелеки ще й крильми замахали, дзьобами заклацали. Електрик помітив у одного з пташенят жабу й зрозумів, що хотів йому лелека сказати: "Набрид, мовляв, із своєю рибою!"

Ми й далі спостерігали за лелеками. Голод їм уже не загрожував. Минав час, і молоді лелеки почали вчитися літати, самостійно шукати здобич...

А потім лелеки зникли.

— У вирій полетіли,— пояснив нам Володимир Петрович.

— Чи ж повернуться додому? — бідкався Петько.

— Обов'язково повернуться! — заспокоїв його вчитель.— Птахи не забудуть зробленого їм добра...

— Тільки не думай, що молоді лелеки у вас оселяться,— піддражнив приятеля Гнат.— У нас теж колесо на дереві прилаштоване.

Я промовчав, однак вирішив твердо: нехай і мій тато поставить коло хати стовпа, а на ньому колесо приб'є. Може, сучасні лелеки більше стовпи люблять, аніж дерева. А що, хіба не можна спробувати?